

Aan de Gemeenteraad

DATUM
23 november 2023

ONS KENMERK
2300092228

BEHANDELD DOOR
A.S.R. de Bloois

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER
06 12991308

ONDERWERP
Haalbaarheid realiseren doelstellingen energievisie

Geachte leden van de Raad,

Aanleiding

In de stedelijke commissie Fysiek van 12 juni 2023 is gesproken over netcongestie. Enexis, de netwerkbeheerder in onze regio, heeft een toelichting gegeven op de door haar opgestelde netimpactanalyse. Daarin staat aangegeven wat de verwachte effecten zijn van de regionale plannen voor opwek van hernieuwbare elektriciteit (Regionale energiestrategie RES) op de elektriciteitsinfrastructuur in de regio. Tijdens deze presentatie is ook specifiek ingegaan op de situatie in Enschede en directe omgeving. Uw raad heeft naar aanleiding van deze presentatie de vraag gesteld welke gevolgen de verwachte ontwikkelingen rond netcongestie hebben voor het behalen van de doelstellingen van de Energievisie. In deze brief geven we hier antwoord op.

De provincie Overijssel heeft recent nieuw beleid geformuleerd voor de ruimtelijke inpassing van windturbines en zonneparken. Omdat dit nieuwe beleid ook invloed kan hebben op het behalen van de doelstelling uit de energievisie rond opwek van elektriciteit nemen wij dat ook mee in deze brief.

Inhoud van deze brief

De energievisie is opgebouwd langs 5 thema's – gebouwde omgeving, industrie en bedrijvigheid, elektriciteit, mobiliteit en landbouw en landgebruik. Elk van deze thema's heeft haar eigen doelstellingen en beleidsuitgangspunten. Netcongestie heeft impact op ieder thema. In deze brief richten wij ons op de consequenties voor het opwekken van hernieuwbare elektriciteit. De andere thema's vindt u terug in bijlage 1.

Stand van zaken netcongestie

De afgelopen maanden is de netcongestie verder toegenomen. In het hele land is de grens van de transportcapaciteit van het elektriciteitsnet in zicht. In onze regio was tot voor kort vooral sprake van terugleverschaarste¹ maar op dit moment is er in grote delen van Twente en Enschede ook afnameschaarste. Dit betekent dat er geen nieuwe afnamecontracten voor grootverbruiksaansluitingen (bedrijven en instellingen) worden gesloten.

Op de laagspanningsnetten in de woonwijken is in onze regio (nog) geen sprake van netcongestie. Onlangs is een eerste aankondiging van verwachte knelpunten op het laagspanningsnet afgegeven. Dit betreft de regio's Flevoland, Utrecht en Gelderland. Netbeheerders doen hun best om de netwerken zo snel mogelijk uit te breiden en te verzwaren. Maar het hoge tempo waarin er extra transportcapaciteit wordt gevraagd overstijgt de snelheid waarmee netbeheerders het elektriciteitsnet kunnen uitbreiden. Het is niet precies bekend wanneer er weer voldoende capaciteit beschikbaar is; de verwachting is dat het zeker een aantal jaren en wellicht tot na 2030 duurt. Daarom is het beter benutten van de wél beschikbare capaciteit van groot belang. Hiertoe worden (extra) maatregelen voorbereid door het ministerie van EZK. Zie voor meer informatie de brief die demissionair minister Jetten hierover onlangs aan de Tweede Kamer stuurde (zie

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/10/18/nieuwe-maatregelen-netcongestie>.)

Oplopende wachttijden voor aanpassing netwerk

Het bestaande elektriciteitsnet zal (bijna) overal verzaagd moeten worden. Deze werkzaamheden worden bij voorkeur gelijktijdig uitgevoerd met andere werkzaamheden. In Enschede coördineert de combi Grond'g de gecombineerde werkzaamheden aan het netwerk voor o.a. de netbeheerders Vitens en Enexis. Wanneer de gemeente bijvoorbeeld een verslechterde weg wil verbeteren of riolering wil vervangen, dan wordt ook gelijk het elektriciteitsnetwerk verzaagd en een waterleiding vervangen. Dit om de overlast voor de inwoners te beperken.

Door onderbezetting bij aannemers is de wachttijd voor dergelijke werkzaamheden het laatste jaar opgelopen van 18 weken naar meer dan 60 weken. Dit is zeer onwenselijk vanwege oplopende kosten, vertraging in communicatie en soms ook veiligheidsaspecten in de openbare ruimte. Gemeente Enschede heeft dit aangekaart en het overleg/afstemming is geïntensiveerd. We werken samen aan een acceptabele doorlooptijd voor zowel de gemeente als de netbeheerders. Daarnaast wordt gewerkt aan het opzetten van een samenwerking waarin integraal geprogrammeerd wordt.

Aangekondigde wijzigingen provinciaal beleid

Op 18 juli jl. heeft de provincie Overijssel haar voorgenomen windbeleid gepubliceerd. Doel van dit beleid is om 'versnippering' van het landschap tegen te gaan, door windturbines vooral te realiseren in 4 grote clustergebieden en daarbuiten alleen opstellingen van minimaal 4 turbines toe te staan. Ook heeft de provincie met dit beleid aangegeven waar nodig de regierol ten aanzien van de realisatie strakker op te willen pakken. De door uw raad indicatief aangewezen zoeklocaties rond de N18 vallen in het clustergebied A35/ATT dat de provincie zo gedefinieerd heeft. Hiermee lijkt dit voorgenomen windbeleid geen directe consequentie te hebben.

Op 11 oktober jl. heeft de provincie Overijssel een voorbereidingsbesluit Zonneparken genomen, en voorgenomen beleid Zonneparken gepubliceerd. Vanwege het voorbereidingsbesluit kunnen gemeenten nieuwe vergunningaanvragen voor zonneparken niet meer in behandeling nemen. Doel van het nieuwe beleid is om realisatie van nieuwe (grote) zonnenvelden op landbouwgrond tegen te gaan. Dit voorgenomen beleid wordt op dit moment nader uitgewerkt, o.a. met een overgangsregeling voor lopende initiatieven. Ons college heeft

¹ Het leveren van opgewekte elektriciteit op het elektriciteitsnet.

een zienswijze op dit nieuwe voorgenomen beleid ingestuurd, waarin wij aandringen op een goede overgangsregeling voor alle bestaande initiatieven in Enschede. Maar ook aandacht hebben gevraagd voor het belang van de mogelijkheid om zonnevelden op landbouwgronden in transitie te kunnen blijven realiseren. Zie hiervoor bijlage 2.

Consequenties voor de doelstelling van hernieuwbare elektriciteit

Doelstelling energievisie

Met het vaststellen van de energievisie is afgesproken dat het aandeel hernieuwbare energie in 2030 minimaal met 8% moet zijn gestegen. Bij het vaststellen van de uitgangspunten voor de energievisie is een uitgangsperscentage van 8.6% vastgesteld², wat betekent dat in 2030 16.6% van alle in Enschede gebruikte energie op een hernieuwbare manier moet zijn opgewekt. In de energievisie wordt gefocust op de opwek van hernieuwbare elektriciteit, door zon en door wind. Er is ook een (indicatieve) verdeling over deze verschillende bronnen gegeven. Zie hiervoor *kolom 1* in de onderstaande figuur.(Figuur 1)

Stand van zaken:

Op dit moment is 9,99%³ van het verwachte energiegebruik in 2030⁴ op een hernieuwbare manier opgewekt. Het grootste deel hiervan is afkomstig van Twence⁵. De bijdrage van kleinschalig zon op dak is 1,75%. Grootschalig zon op dak, land en water levert op dit moment 1,38 %. Zie *kolom 2* in onderstaande figuur.

Op dit moment kennen we een 'wachlijst' van een aantal initiatieven voor zonnevelden op landbouwgrond, op water en langs de A35. De grootste hiervan zijn het zonnepark Broekheurne en het initiatief langs de snelweg.

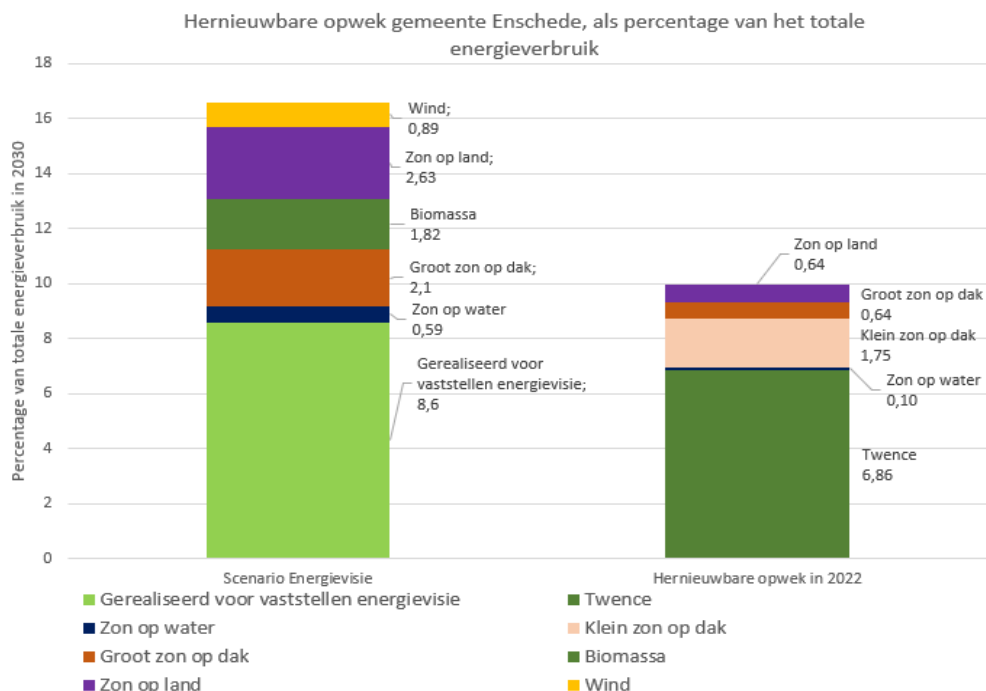
Voor het zonnepark Broekheurne is een contract met Enexis voor levering op het elektriciteitsnet en is realisatie vanuit de netbeheerder gezien dus mogelijk. Voor de overige "pijplijnprojecten" is nog geen definitieve toestemming vanuit de netbeheerder voor aansluiting.

² De gemeenteraad stelde op 7 september 2020 de nota Uitgangspunten Energievisie vast. Daarin staat de volgende ambitie geformuleerd: 'het aandeel hernieuwbare energie neemt in de periode 2020 – 2030 toe met minimaal 8% , van 8.6 naar 16,6%.

³ In de begroting en jaarrekening staat het percentage aandeel hernieuwbare elektriciteit t.o.v. het gebruik in dat zelfde jaar genoemd, en wijkt daarom af van dit percentage van 9,88%

⁴ Het verwachte energiegebruik is gebaseerd op een studie van ECN, en opgenomen in de plan- mer en de vastgestelde uitgangspunten van de energievisie. Hierin is uitgegaan van autonome groei van huishoudens, industrie en vervoer, zoals meegenomen in de Nationale Energieverkenning en is een energiebesparingsaannee van 1,2 % per jaar gehanteerd.

⁵ Twence levert een grote hoeveelheid hernieuwbare energie: duurzaam opgewekte elektriciteit, warmte en biogas. De aandeelhouders van Twence hebben afgesproken deze duurzame opwek te 'verdelen' onder de aandeelhouders met een verdeelsleutel die gelijk is aan het aandeel van de gemeente in Twence.

Figuur 1: Stand van zaken in 2020 t.o.v. doelstellingen energievisie. Let op; in de energievisie doelstellingen zijn klein en groot zon op dak opgenomen in de cijfers voor 'groot' zon op dak.

Verwachte ontwikkelingen komende jaren:

De verwachting is dat de 'pijplijnprojecten' zonder aansluitcontract met Enexis, dit ook niet op korte termijn krijgen en dus niet gerealiseerd kunnen worden. Ook andere nieuwe opwekprojecten (grootschalig zon-op-dak, -land en -water maar ook windprojecten) zullen op dit moment geen leveringscontract op het elektriciteitsnet krijgen. Het is niet precies bekend wanneer er weer voldoende capaciteit beschikbaar is om nieuwe projecten aan te sluiten. De verwachting is dat het zeker een aantal jaren en waarschijnlijk tot na 2030 duurt voor er extra capaciteit beschikbaar is.

Voor initiatieven voor zonnevelden op landbouwgrond heeft provincie Overijssel recent aangekondigd dat er nieuw ruimtelijk beleid wordt opgesteld, en is in afwachting van dit nieuwe beleid een voorbereidingsbesluit genomen. Hierdoor kan er op korte termijn geen vergunning verleend worden voor het initiatief in de Broekheurne en zal het project wellicht helemaal geen doorgang kunnen vinden.

De aan gemeente Enschede toe te rekenen bijdrage van Twence zal (bij gelijkblijvend aantal aandelen) de komende jaren niet toenemen.

Hieronder schetsen we een aantal mogelijke scenario's voor de komende jaren, zoals door uw raad gevraagd.

Scenario 1

Kleinschalig zon op dak – op woningen en kleinere installaties op utiliteitsgebouwen- kan vooralsnog aangesloten worden. Het is op dit moment niet duidelijk welk effect het afbouwen van de salderingsregeling zal hebben. Als we uitgaan van een doorzettende trendlijn voor kleinschalig zon op dak dan levert dit ruim 1 procentpunt extra aandeel hernieuwbare energie. Ook zien wij steeds meer dat bedrijven wel zonnepanelen op hun dak plaatsen, maar de opgewekte elektriciteit niet terugleveren aan het elektriciteitsnet maar direct zelf gebruiken. Dit zal zich, zo is onze verwachting, de komende jaren beperkt doorzetten. Als we ook hier uitgaan van een doorzettende trendlijn dan levert dit ook nog een extra 0,6 procentpunt op. In het voorgenomen zonnebeleid van de provincie zijn projecten voor "zon op water" als uitzonderingscategorie benoemd en zullen dus doorgang kunnen vinden. In onze "pijplijnprojecten" zit een project voor zon op water van ongeveer 0,3 procentpunt. Hiermee zouden we uitkomen op ongeveer 12 % aandeel hernieuwbare energie. Zie *kolom 1* in de figuur hieronder. (Figuur 2)

Scenario 2

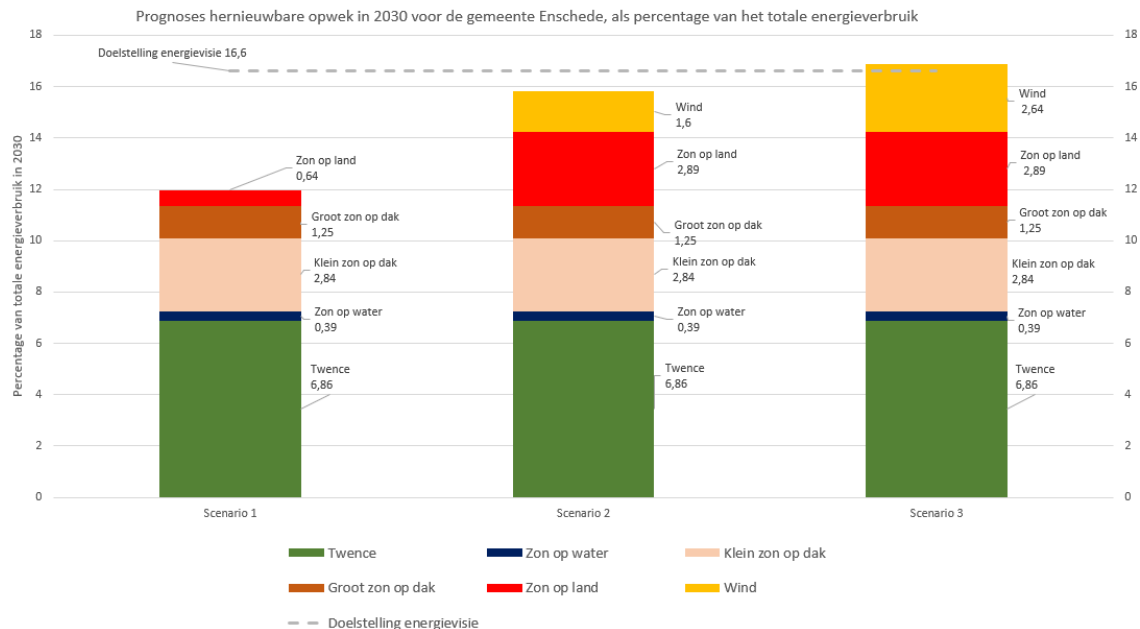
Wij hopen (en verwachten) dat de bestaande initiatieven voor zon op veld projecten, waarvan het project De Broekheurne de grootste is, ingepast worden in het overgangsrecht van het nieuwe provinciale beleid van de provincie en daarmee – op termijn- gerealiseerd kunnen worden. Voor zonneveld de Broekheurne is een aansluitcontract op het elektriciteitsnet gesloten en zou dus vanuit de netbeheerder gezien gerealiseerd kunnen worden. Door het project de Broekheurne wordt ruim 1 procentpunt extra bijgedragen aan de doelstelling. De overige zon-initiatieven leveren ook een bijdrage van ruim 1 procentpunt. De omvang en bijdrage van deze individuele zonneprojecten is natuurlijk nog onzeker. Onderweg kan er nog van alles gebeuren. Maar met de inzet voor andere locaties in stedelijk gebied zoals solarparking verwachten we dat deze optelsom van zonopwek gerealiseerd kan worden. Als uw raad de voorlopig aangewezen zoeklocaties voor windenergie definitief vaststelt, en er 2 tot 3 grote windturbines gerealiseerd worden dan draagt dit ook circa 1,6 procentpunt extra bij. Zoals eerder aangegeven is het nog niet duidelijk wanneer er voldoende transportcapaciteit is om nieuwe initiatieven die nu nog een aansluitcontract hebben, aangesloten kunnen worden. Dat zal waarschijnlijk rond/vlak na 2030 zijn. In totaal realiseren we met alle bestaande zon-op-veld initiatieven en 2 tot 3 windturbines rond de 15,8% aandeel hernieuwbare energie. (Zie de *tweede kolom* in de figuur hieronder).

Scenario 3; hoe tot doelstelling te komen (16,6%)

Onze verwachting is dat (buiten de bestaande initiatieven) geen of slechts heel beperkt nieuwe zonneveldprojecten op landbouwgrond mogelijk zijn. Ook voor andere bronnen van hernieuwbare energie, zoals kernenergie en (ultra)diepe geothermie, zien wij op korte termijn in Enschede geen mogelijkheden. Uiteraard houden wij, ook in RES verband, de ontwikkelingen hieromtrent nauwlettend in de gaten. Ook zien wij (grootschalige) productie van waterstof in de periode tot 2030 niet in Enschede plaatsvinden. Zie de bijlage 1, bladzijde 14, voor een nadere onderbouwing hiervoor. Om de doelstelling van 16,6 % aandeel hernieuwbare energie te behalen zijn, binnen de nieuwe beleidskaders van de provincie, nog 2 extra windturbines nodig. (zie de 3^e *kolom* in onderstaande figuur). Wij zijn ons ervan bewust dat dit niet binnen de door uw Raad gegeven kaders voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit middels windturbines past.

Conclusie

De conclusie is dat we met de huidige plannen en de verwachte ontwikkelingen voor de komende periode de doelstelling van 16.6% aandeel hernieuwbare energie niet halen.

Figuur 2: Prognoses voor hernieuwbare opwek voor de drie eerder beschreven scenario's

Bijsturingsmogelijkheden

Wij zullen ons uiterste best doen om projecten die wel haalbaar zijn verder te faciliteren. Maar wij zien binnen de huidige omstandigheden -netcongestie en aangescherpt zonnebeleid- en de door uw Raad vastgestelde kaders rond de opwek middels windturbines geen mogelijkheden om de doelstelling voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit in de energievisie te realiseren.

Wel zien wij verschillende mogelijkheden om komende jaren toch stappen te zetten in onze duurzaamheidsdoelstellingen. Bijvoorbeeld door meer inzet te plegen op het inzetten van hernieuwbare warmte (van bestaande of nieuw te ontwikkelen duurzame warmtebronnen), stimuleren van productie van biogas en het faciliteren en ondersteunen van bedrijven in het zelf opwekken, direct gebruiken en eventueel opslaan van energie.

Actualisatie energievisie

Zoals u terug kunt lezen in de onlangs vastgestelde begroting zijn wij van mening dat de energievisie, gezien alle nieuwe ontwikkelingen, toe is aan een actualisatie. Hierbij zullen wij ook een doorkijk willen geven op "het energiesysteem van de toekomst" en de manier waarop de gemeente hier op kan anticiperen en haar bijdrage kan leveren. Wij starten hier op korte termijn mee en gaan graag met uw raad in gesprek over de aanpak en kaders voor deze actualisatie.

Acties op korte termijn

Vooruitlopend op de actualisatie van de energievisie is er een aantal maatregelen dat we nu kunnen en willen oppakken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de volgende maatregelen:

1. We continueren en versterken de aanpak voor energiebesparing: we starten met het Energiebespaarprogramma voor woningen (energiearmoede en isolatieaanpak) en zetten de lobby voor de TOF-regeling⁶ voort. Het energieloket is al uitgebreid met ondersteuning

⁶ De gezamenlijke Twentse lobby met Almelo en Hengelo voor de zogenaamde Twentse Ontzorg Financiering.

voor ondernemers en wordt breed ingezet bij onze projecten gericht op energiebesparing bij particulieren. We versterken de handhaving op verplichte energiebesparingsmaatregelen industrie etc.

2. We continueren en intensiveren de samenwerking met netbeheerders; we gaan integraal programmeren om samen verder vooruit te kijken en de beschikbare capaciteit voor met name netverzwaring zo slim mogelijk in te zetten. Voor de kortere termijn betekent dit dat we gaan prioriteren tussen gemeentelijke projecten en samen op zoek gaan naar creatieve oplossingen.
3. We werken zowel intern als met de netwerkbeheerders een werkwijze uit om tijdig en voldoende ruimte te reserveren die nodig is voor de noodzakelijke netverzwaring. Het gaat dan om het plaatsen van extra trafostations en middenspanningstations in woonwijken en de zogenaamde HS/MS stations. Hiervoor gaan we o.a. het beleid rond verkoop van openbare ruimte/gemeentelijke gronden herzien.
4. We blijven volop inzetten op realisatie van zon op dak en boven parkeerplaatsen.
5. Bij nieuwe initiatieven zoals een woningbouw- of bedrijfslocatie houden we rekening met een zo efficiënt mogelijk gebruik van energie-infrastructuur.

Tot slot: Ons bod aan de RES

Op 20 juni 2022 stelde uw raad de RES 1.0 als koersdocument vast, met daarin een bijdrage van Enschede van 190 GWh aan de totale doelstelling van 1500 GWh voor Twente. Het 'bod' vanuit Enschede is gebaseerd op de doelstellingen zoals die opgenomen zijn in de energievisie. Nu we verwachten deze doelstellingen onder de huidige omstandigheden niet te halen, gaan wij dit ook aan de RES-organisatie overbrengen.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

(E.A. Smit)

(R.W. Bleker)